

Uppfinnaren som ville bli ihågkommen för fred

Berättelse

Alfred Nobel föddes i Stockholm år 1833. Hans pappa var uppfinnare, men familjen hade ofta lite pengar. När Alfred var barn flyttade familjen till Ryssland, eftersom pappan startade en fabrik där. Alfred var ofta sjuk, men han var mycket smart. När han blev vuxen kunde han tala fem språk.

Alfred arbetade med ett farligt ämne som heter nitroglycerin. Det kan spränga berg, men det exploderar väldigt lätt. En gång hände en olycka i fabriken, och Alfreds lillebror Emil dog. Alfred blev mycket ledsen, men han ville göra ämnet säkrare.

År 1866 gjorde Alfred sin viktigaste upptäckt. Han blandade vätskan med en speciell sand, och då blev den fast. Nu var ämnet mycket säkrare att använda. Han kallade det för dynamit. Dynamiten användes i hela världen för att bygga vägar, tunnlar och järnvägar. Alfred blev mycket rik, eftersom många ville köpa hans uppfinning.

Men dynamit användes också i krig. Det gjorde Alfred ledsen, för han ville inte att människor skulle skadas. Han funderade mycket på hur folk skulle minnas honom efter döden.

Alfred Nobel hade inga barn. När han skrev sitt testamente bestämde han därför att nästan alla hans pengar skulle bli priser. Varje år skulle priserna gå till människor som hade hjälpt mänskligheten inom fysik, kemi, medicin, litteratur och fred.

Alfred Nobel dog år 1896 i Italien. Han fick aldrig se sina priser. De första Nobelprisen delades ut år 1901. Mannen som uppfann ett sprängämne blev till slut känd för fred och kunskap.

Ordlista

ORD	FÖRKLARING
uppfinnare	en person som skapar nya saker
fabrik	en stor byggnad där man tillverkar saker
ämne	ett material, till exempel vatten eller sand
spränga	förstöra något med en stor explosion
explodera	smälla och gå sönder mycket snabbt
upptäckt	när man hittar eller förstår något nytt
dynamit	ett sprängämne som Alfred Nobel uppfann
rik	en person som har mycket pengar
testamente	ett papper om vad som ska hända med pengar efter döden
mänskligheten	alla människor i världen

Läsförståelsefrågor

1. Varför flyttade familjen Nobel till Ryssland?
 1. Alfred var sjuk och behövde hjälp.
 2. Pappan startade en fabrik där.
 3. De ville lära sig ryska.
2. Vad var farligt med nitroglycerin?
 1. Det var mycket dyrt.
 2. Det exploderade väldigt lätt.
 3. Det luktade illa.
3. Hur gjorde Alfred ämnet säkrare år 1866?
 1. Han blandade det med sand.
 2. Han värmde upp det.
 3. Han gömde det i vatten.
4. Vad bestämde Alfred i sitt testamente?
 1. Att hans bror skulle få fabriken.
 2. Att nästan alla pengar skulle bli priser.
 3. Att han skulle bo i Italien.
5. Stämmer påståendena med texten? Svara **ja**, **nej** eller **det står inte i texten**.
 1. Alfred Nobel kunde tala flera språk.
 2. Alfred Nobel hade tre barn.
 3. Dynamiten användes också i krig.
6. Varför blev Alfred ledsen över sin uppfinning?
7. Varför fick Alfred aldrig se sina egna priser?
8. Vad menas med att Alfred till slut blev "känd för fred och kunskap"? Förklara med egna ord.

Facit

1. Pappan startade en fabrik där.
1. Det exploderade väldigt lätt.
1. Han blandade det med sand.
1. Att nästan alla pengar skulle bli priser.
1. ja b) nej c) ja
- Exempel på svar: För att dynamiten också användes i krig, och då kunde människor skadas.
- Exempel på svar: För att de första prisen delades ut år 1901, men han dog redan år 1896.
- Exempel på svar: Det betyder att folk i dag tänker på priset och på fred när de hör hans namn, inte bara på ett farligt sprängämne.

Bedöm öppna svar efter innehåll, inte efter exakt formulering.

FÖR LÄRAREN

Texten passar bra för att öva orsak (eftersom, därför). Tema: hur man vill bli ihågkommen. Fråga 8 är en första, enkel inferens.

Diskussionsfrågor

- Alfred ville bli ihågkommen för något bra. Hur vill du bli ihågkommen?
- Är det rätt eller fel att ge bort alla sina pengar i stället för att ge dem till familjen? Vad tycker du?
- Vilket Nobelpris tycker du är viktigast: fysik, kemi, medicin, litteratur eller fred?
- **Skriv (4 meningar):** Berätta om en person som du tycker har gjort något bra för andra människor.

Källor och faktagranskning

- Wikipedia: Alfred Nobel – https://sv.wikipedia.org/wiki/Alfred_Nobel
- NobelPrize.org: Alfred Nobel's life and work – <https://www.nobelprize.org/alfred-nobel/alfred-nobels-life-and-work/>
- Encyclopædia Britannica: Alfred Nobel – <https://www.britannica.com/biography/Alfred-Nobel>
- Nobel Peace Prize: Alfred Nobel – <https://www.nobelpeaceprize.org/nobel-peace-prize/history/alfred-nobel>

Faktagranskad i juni 2026. Nyckelfakta: Alfred Nobel föddes 21 oktober 1833 i Stockholm och dog 10 december 1896 i San Remo (Sanremo), Italien. Han uppfann dynamiten 1866 och fick patent 1867. Han höll totalt 355 patent. I sitt testamente, undertecknat 27 november 1895 i Paris, bestämde han att större delen av förmögenheten skulle gå till de årliga Nobelprisen. De första Nobelprisen delades ut 1901. Osäkerhet: Den berömda historien om att en fransk tidning 1888 (efter broder Ludvigs död) kallade Alfred "dödens köpman" och att detta inspirerade priserna är omdiskuterad. Vissa historiker betvivlar att dödsrunan fanns i den form som ofta berättas, och ser den i bästa fall som en av flera bidragande orsaker. Texterna återger berättelsen försiktigt som "det sägs / enligt en känd historia".

Berättelser om svenskar · läromedel för svenska som andraspråk. Skapat inom Läromedelsprojektet. Senast uppdaterad 2026-06-12.